

سازمان جهاد کشاورزی استان فارس

مدیریت جهاد کشاورزی شهرستان شیراز

جهاد کشاورزی بخش زرقان

کشت دیم زیره سبز

تهیه کنندگان:

محمد اسماعیل صداقت – محبوبه یزدانی – فرزاد

صحرائیان

مقدمه:

تغییرات شرایط اقلیمی، افزایش تدریجی دمای کره زمین و کمبود آب موجب شده است به تدریج محصولات متحمل به خشکی در الگوی کشت جایگاه خاصی بیابند. زیره یکی از

محصولاتی است که نسبت به خشکی، سرما و شوری خاک تا حدود زیادی مقاوم می باشد. زیره در مناطق خشک و نیمه خشک بخصوص در مناطقی که تفاوت دمای شب و روز زیاد می باشد و بارندگی سالانه کمتر از ۱۵۰ میلی متر است قادر به تولید محصول است. تحمل زیره به خشکی خیلی زیاد است به همین دلیل کشت آن اغلب بصورت دیم می باشد. زیره دارای خواص دارویی فراوان از جمله هضم کننده غذا، شیرافزا، ضد تشنج، رفع کننده دل پیچه و درد معده می باشد و همچنین در درمان راشی تیسم مفید است.

گیاهشناسی:

گیاهی کوچک، علفی به ارتفاع ۱۵ تا ۵۰ سانتی متر و دارای ریشه دراز باریک به رنگ سفید و ساقه ای راست و منشعب به تقسیمات دو تایی است منشأ اولیه آن ناحیه علیای مصر و سواحل نیل بوده است ولی امروزه به حالت نیمه وحشی در منطقه وسیعی از مدیترانه، عربستان، ایران، و نواحی مختلف می روید و یا در این نواحی پرورش می یابد

برگهای آن متناوب، شفاف، بی کرک، منقسم به بریدگی های بسیار نازک و ظریف ولی دراز و نخه شکل است. گلپهائی کوچک، سفید یا صورتی رنگ و مجتمع به صورت چتر مرکب دارد. میوه آن بیضوی کشیده، باریک در دو انتها، بسیار معطر، به طول ۶ میلی متر، به قطر ۱/۵ میلی متر و پوشیده از تارهای خشن است. بعضی از واریته های این گیاه میوه های عاری از تار دارند. رنگ میوه بر حسب واریته های مختلف گیاه ممکن است زرد تیره یا خرمائی مایل به سبز و یا خاکستری باشد.

نیاز اکولوژیکی:

چون زیره سبز گیاهی مدیترانه ای است، لذا در طول رویش به حرارت مناسب و نور کافی نیاز دارد مقدار اسانس گیاهان که در مناطق گرم با نور فراوان می رویند بیش از مناطق دیگر است. این گیاه در مرحله گل دهی و تشکیل میوه به رطوبت کمتری نیاز دارد. خاکهای با بافت متوسط و خاکهای لوم شنی، خاکهای مناسبی برای تولید زیره سبز هستند. کشت در خاکهای سبک شنی و تهی از مواد و عناصر غذایی مناسب نیست چون این خاکها شرایط را برای ابتلای گیاهان به بیماریهای قارچی آماده می کنند.

تاریخ و فواصل کاشت:

از تناوب کاشت زیره با گیاهان تیره جعفری باید خوداری نمود. زیرا زیره سبز به بیماریهای قارچی بسیار حساس بوده و بیماریهای گیاهان تیره جعفری کم و بیش مشابه هستند. تکثیر گیاه توسط بذر صورت می گیرد. تاریخ کشت به شرایط اقلیمی محل رویش بستگی دارد. بطوریکه در مناطق معتدل یک محصول پائیزه در مناطق سرد به صورت یک محصول بهاره کشت می شود اواسط پائیز (آبان ماه) زمان مناسبی برای کشت پائیزه است. در حالیکه کشت بهاره در اسفند انجمام می گــیرد. اگر زیره سبز ردیفی کشت شود، فاصله ردیف ها ۱۵ تا ۲۰ سانتی متر مناسب است. هر هکتار زمین به ۱۲ تا ۱۵ کیلوگرم بذر با کیفیت نیاز دارد. عمق بذر به تناسب بافت خاک بین ۱/۵ تا ۲ سانتی متر مناسب است. پس از کشت از انجام هر گونه عملی که سبب جابجائی بذر شود باید خودداری نمود.

کشت دیم زیره سبز :

برای تهیه بستر بذر معمولا ابتدا زمین را شخم نیمه عمیق زده سپس دیسک میزنند بعد بذر پاشی به شکل دستپاش یا ردیفکار انجام می گیرد و بعد از کشت دستپاش ماله میکشند ولی بسته به نوع بافت خاک تهیه زمین و بذر پاشی به روشهای زیر نیز اعمال می گردد.

کولتیواتور – بذر پاشی – ماله کشی

دیسک یا شخم نیمه عمیق – بذر پاشی – ماله کشی

پنجه غازی – بذر پاشی – ماله کشی

قبل از کاشت بهتر است بذور با سموم قارچکش مانند کربوکسین تیرام ، مانکوزب ، ویتاواکس یا کاپتان به نسبت ۱/۵ در هزار ضد عفونی گردند تا خسارت بیماریهای قارچی بذرزاد مانند فوزاریوم کاهش یابد . میزان بذر مصرفی با استفاده از ردیفکار ۱۰ – ۸ کیلو گرم و در روش دستپاش ۱۵ – ۱۰ کیلو گرم می باشد. بهترین زمان کاشت بذر در مناطق معتدل و گرم مانند استان فارس از ابتدای دیماه تا اواسط بهمن ماه می باشد . عمق کاشت بذور ۲ – ۱ سانتیمتر است و در کشت ردیفی بهترین فاصله بین ردیفها و بوته ها ۴۰ سانتی می باشد.

نیاز کودی:

زیره در مناطقی که دارای خاکهای لومی شنی – رسی لیمونی یا رسی آهکی با زهکش خوب که در صد ماده آلی

بالایی داشته باشد ، عملکرد خوبی خواهد داشت . میزان مصرف کود بستگی به وضعیت حاصلخیزی خاک و میزان بارندگی در طول فصل رشد می باشد .

در کشت دیم زیره سبز مصرف کود اصولا کمتر یا معمول نیست خصوصا در شرایطی که بارندگی کمتر باشد از مصرف کود سرک اوره حتما بایستی خودداری شود . در زمینهای که قبلا گندم ، جو و یا گیاهان وجینی و سبزیجات کشت شده اند برای کشت زیره در تناوب بعد از آنها دیگر نیازی به کودپاشی و حتی آبیاری نیست زیرا مواد غذایی لازم جهت رشد و محصول دهی زیره در خاک بصورت ذخیره موجود است

کنترل علفهای هرز:

زیره سبز گیاهی است یکساله و دارای رشدی کند لذا در مقابل علفهای هرز ضعیف می باشد و طغیان علفهای هرز بخصوص در اوایل فصل رشد موجب کاهش قابل توجه عملکرد نهایی آن میشود. علفکشهای قبل از کشت شامل سموم ترفلان و سونالان می باشند. که به نسبت ۲/۵ – ۲ در هزار توصیه می شوند مخلوط ترفلان و سونالان اثر بهتری دارد و بایستی حدود ۲۰ روز قبل از کشت همراه بایک شخم سطحی با خاک خوب مخلوط شوند.

آفات و بیماریهای گلرنگ:

جهت کنترل بیماریهای بذرزاد مثل بوته میری که همراه بذر به سال بعد منتقل می شوند و توسط

قارچهای خاکزی ایجاد می گردند رعایت حداقل سه سال تناوب ، شخم عمیق در تابستان و استفاده از بذور سالم و ضد عفونی بذور قبل از کاشت ضروری است . جهت کنترل بیماری پوسیدگی طوقه و ریشه ، برق زدگی و کنترل آفات زیره (شته ، تریپس ، مورچه و موش) با مروجین و کارشناسان حفظ نباتات مشورت کنید.

نیاز آبی :

آبیاری در کشت دیم غالبا توسط نزولات آسمانی تامین می شود آبیاری به هنگام رسیدن میوه باعث کاهش میزان محصول شده باید از آن اجتناب کرد .

برداشت :

برداشت از حدود اوایل اردیبهشت ماه آغاز و تا حدود اواخر خردادماه ادامه دارد . برداشت صد در صد سستی و بادست انجام می گیرد و برای جلو گیری از ریزش دانه ها با یستی قبل از خشکیدن کامل دانه ها وقتی که هنوز کمی رطوبت دارند جمع آوری شوند . پس از برداشت ، محصول را در مقابل آفتاب قرار می دهند تا کلاملا خشک گردد و سپس با کوبیدن بوته ها توسط کارگران یا خرمکوب بذور زیره از ساقه ها جدا شده با الک کردن دانه ها از دیگر ضایعات جدا میشوند . میزان کاه حدود ۱/۵ – ۱ برابر دانه است.